תלמוד ירושלמי · מפרשים · שערי תורת ארץ ישראל · סדר מועד

שערי תורת ארץ ישראל על תלמוד ירושלמי ביצה

רבי זאב וולף רבינוביץ'

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

שערי תורת ארץ ישראל על תלמוד ירושלמי ביצה

רבי זאב וולף רבינוביץ'

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/שערי-תורת-ארץ-ישראל-על-תלמוד-ירושלמי-ביצה/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה 38-202611161024v של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
הלכה ג 4
הלכה ד 5
הלכה ה 5
הלכה ו 6
הלכה ז 6
הלכה ח 6
הלכה ט 6
הלכה י 7
פרק ב 7
הלכה א 7
הלכה ד 7
הלכה ה 8
הלכה ו 8
הלכה ז 9
הלכה ח 9
פרק ג 9
הלכה א 9
הלכה ב 9
הלכה ג 9
הלכה ד 9
הלכה ה 10
הלכה ו 10
הלכה ח 10
פרק ד 10
הלכה א 10
הלכה ב 11
הלכה ג 11
הלכה ד 12
הלכה ה 12
הלכה ו 13
הלכה ז 13
פרק ה 13
הלכה א 13
הלכה ב 14
הלכה ד 15

פרק א

הלכה א

מה כמ"ד ספק הכן אסור ברם כמ"ד ספק הכן מותר מודה כו'. — צ"ל: ברם כמ"ד ספק הכן מותר מותר אפי' כמ"ד ספק הכן מותר מודה הוא כו' (ונשמט ע"י הסופר מן "מותר" עד "מותר).

הגע עצמך שסיים אימתי עלה עליה זכר. — פי' וידע שבו ביום שנולד עגל זה נגמרו לו ט' חדשים והרי שלא נגמר מאתמול ויהא אסור אם נולד ביו"ט אבל למ"ד יולדת למקוטעין יכול להיות שביום אחד לחדש התשיעי כבר נגמר הולד אע"פ שדרכו להשתהות עד ט' חדשים שלמים, וע' חדושי רשב"א ו' א' דנראה שגירסא אחרת היתה לו כאן וגם אין דבריו מחוורין בזה ע"ש).

ריבר"ב אמר שמואל בר אבא בעי מה כר' אליעזר כו'. — צ"ל: ריבר"ב אמר שמעון בר אבא בעי מה כר"א כו' (וכ"ה בבבלי חולין קט"ז ב' אמר לפניו ר' שמעון בר אבא כמאן כר"א, וע' מ"ש בברכות פ"ב ה"ז).

לשון מתניתא מסייעה לר' חייה בר בא קיבת הגוי כו' כשירה שינקה מן הטריפה קיבתה אסורה כמשנה הראשונה. — צ"ל: כשירה שינקה מן הטריפה קיבתה אסורה כמשנה האחרונה (וכ"ה בע"ז פ"ב ה"ז וכ"ה דעת רש"י בחולין קט"ז ב', וביאור זה דה"נ בקיבת גוי חיישינן שמא ינקה מבהמה טמאה וכן מפורש בחולין שם).

ר' חנינה הורי לציפוראיי כו'. — ע' מ"ש בזה בשביעית פ"ט ה"א (עמ' 76).

מה אתא מישאול יו"ט שחל להיות ערב שבת כו'. — צ"ל מה אתא מישרי יו"ט שחל להיות ערב שבת (פי' מדלא א"ר יוסי סתם "כל שמונה אסורין" הוא בא להוציא שמיני עצרת שחל בע"ש, כ"כ הגר"א באו"ח ראש סימן תרס"ז).

הלכה ג

איתפלגון רב זירא ורב אבא בר יוסף כו'. — אותו ענין איתא בבבלי ח' ב' בשם "רבא ורב זירא" וסתם רבא הוא בריה דר' יוסף בר חמא, ומוכח דר' אבא בר יוסף דירושלמי הוא רבא סתם דבבלי, וגם רב זירא זה חבירו של רבא הוא רב זירא השני שלא היה מעולם בא"י ומכונה בשם התאר "רב" כדרך חכמי בבל, אבל רבי זעירא הראשון היה חבירו של רבה בר נחמני ועלה עוד בחיי רב יהודה לא"י ומכונה בשם התאר "רבי" כדרך חכמי א"י, ובירושלמי הוא נקרא "רבי זעירא". שוב מצאתי כן בספר דורות הראשונים ח"ב אמוראי א"י דף 578.

ותני כן הביא עפר לטוח את גגו כו'. —צ"ל: תני הביא עפר לטוח כו'.

בשלא שחט אבל אם שחט מוטב שיטול מאפר שהוסק ביו"ט ואל יחפור בדקר כו'. — צ"ל: מוטב שיטול מאפר שהוסק ביו"ט ואל יניח הדם בלא כיסוי: (ואחר זה תחלתנפיסקא) שיחפור בדקר ויכסה. חברייא אמרין כו' (כגירסא זו נראה מרא"ש פרק זה סימן יו"ד, וע' בבלי ח' א' תוד"ה אמר; ומרן ב"י א"ה סימן תצ"ח העתיק כגירסא שלפנינו).

מ"ד מותר מהו לשתמש ע"ג מקומה כו'. — צ"ל: מ"ד אסור מהו לשתמש ע"ג מקומה (פי' במקום שקערה זו עומדת על הקרקע או שגם במקומה אסור להשתמש בה) כך אנו כו' (שוב מצאתי כן לרד"ל).

הלכה ד

ואקים תניי קומוי ותנא בד"א בסולם של שובך כו'. — פי' דמפני שראה ר' חייא שבנו נשתבש בזה לפיכך תיקן ושנה ברייתא וקבעה בפי התנא שעמד לפניו לסדר ברייתות, וכן פירש בספר דורות הראשונים ח"א פל"ד.

אריבר"ב סולם של שובך יכול הוא לעמוד עליו ולעשות מלאכתו כו'. — צ"ל: אריבר"ב סולם של עלייה יכול הוא לעמוד עליו ולעשות מלאכתו (פי' מלאכה האסורה ביו"ט כגון לטוח את גגו לכך אסור משום חשד) סולם של שובך אינו יכול לעמוד עליו ולעשות מלאכתו מה נפיק מן ביניהון סולם של שובך שהוא עולה בו לעלייה (פי' כגון ליטול משם גרוגרות [ע"ל רפ"ד] לר' יעקב בר אחא אסור שהיה יכול לעשות מאתמול ולריבר"ב מותר) סולם של עלייה שהוא עולה בו לשובך (פי' לריב"א מותר שא"א לעשות מלאכתו מאתמול ולריבר"ב אסור משום חשד).

הלכה ה

מתניתא דרבי דתני מאתים כו'. — יש להחליף הגירסא וכצ"ל: ר' יעקב בר אחא בשם ר' יוחנן (כ"ה במע"ש פ"ד ה"ט) מתניתא דרבי דתני מאתים ומצא מנה מנה מונח ומנה מוטל דברי רבי וחכ"א חולין חזר ואמר ד"ה היא שנייא היא בגוזלים שדרכן לפרוח כו' הוא הדבר בבצים הוי דרבי היא תמן תנינן האומר לבנו מע"ש בזוית זו ומצא בזוית אחרת הרי אילו חולין ר"י ב"א בשם ר' יסא דרבי היא (פי' אסיפא קאי דתנן התם מאתים ומצא מנה הכל מעשר) דתני מאתים ומצא מנה מנה מונח ומנה מוטל דברי רבי וחכ"א חולין א"ר יוסי תמן אביו הניח ובנו מצא כו'.

הלכה ו

לא שהלכה כר' הושעיה אלא בגין ר' ירמיה דלא יסכן. — פי' והא דתנן אם יש עליו בשר מותר לטלטלו וע"כ היינו בשר פרוש, הטעם משום שמחת יו"ט שאם לא יתירו לו לטלטל העור באופן זה לא ירצה לשחוט.

הלכה ז

נאמר דהוה אסתניס א"ל ברי הוה מיני ומינן כו'. — צ"ל: בריא הוה מיני ומינך (כן העתיק בכלבו סו"ס נ"ח [וכ"ה בד"ו]) תני ר' ישמעאל ב"ר יוסי אומר כו'.

[השלמות: **והוה מסתמיך על תרין גותיין** (**פי' סריסים וע' הוריות רפ"ג ובפירוש שם**) **שרעון** (**פי' שסריסיו הוחלקו ונפלו עי ערוך ערך שרע ב'**) **וזקפון** (**פי' שר' אבהו הגביהן והעמידן**) **כו' מה הכין** (**פי' למה לך סמיכה**).]

ר' לייעזר ור' אבא מרי ור' מתניה הורי פיתא לארסקינס בשובתא כו'. — צ"ל: הורון מיטען לאסיא (פי' לרופא) בשבתא כו' (ונוסח שלפנינו נשתרבב משביעית פ"ד ה"ב ע"ש, ועל אודות ר' ליעזר דהכא ע' מ"ש במע"ש פ"א ה"ב, עמ' 112).

הלכה ח

ולמה תנינן חלה מפני חלה שהורמה ביו"ט. — צ"ל: ולמה לא תנינין חלה (פי' דתנן דב"ה אמרו "תאמר במתנות שזכאי בהרמתן" ולמה לא אמר "תאמר במתנות וחלה") מפני עיסה שנילושה בערב יו"ט.

הלכה ט

העושה אלונתין בשבת חייב משום מרקיה. — צ"ל: חייב משום מרקד (פי' דאלונתין היינו יין ישן ומים צלולין ואפרסמון כמבואר בבבלי שבת ק"מ א' והיו מרקדין את המים לעשותן צלולין וחייב משום "מרקד אף ביו"ט כדאיתא למטה הלכה יו"ד).

מה מישתיק קונדיטון ביו"ט א"ל שרי כו'. — צ"ל: א"ל שרי יצחק עטושיא שאל לרשב"ל מהו מישחוק קונדיטון ביו"ט א"ל שרי והב לי ואנא שתי (כן העתיק רשב"א י"ד א' ואו"ז ח"ב סימן של"ט) כו' טבאות שחיק ליה מאתמול (כ"ה באו"ז שם אבל ברשב"א שם הנוסח "לא שחיק").

שחק הוא מרק קונדיטון כו'. — צ"ל: שחק הוא מרך (פי' אדוניך שהוא ר' יודן נשייא) קונדיטון א"ל אין וכל מיני סיקריקון (כ"ה באו"ז ח"ב סימן של"ט, וע' מוסף ערוך ערך סיקריקין שכתב ע"ז שכ"ה בלשון יונית ורומית מיני מתיקה שנעשין מקנה דבש הנקרא סוקר) כו' אימי אבוי כו' (ע' מ"ש מגילה סופ"א).

ר' נחום אמר ר' שמואל בר אבא בעי הדא אטריתא כו'. — צ"ל: ר' נחום אמר שמעון בר בא בעי כו' (ע' מ"ש בברכות פ"ב ה"ז).
[השלמות: **לקלה דרומה**. — צ"ל: לקלהדרומא (כן שמו).]

הלכה י

בעיא הדא מילתא מהו לשנות את הקמח לאחורי הנפה כרבנן. — ע' מ"ש ע"ז בשבת פ"ז דף יו"ד ע"ב (עמ' 170).

פרק ב

הלכה א

א"ר ליעזר אתיא כמ"ד במרה ניתנה השבת ברם כמ"ד באלוש כו'. — צ"ל: אתיא כמ"ד באלוש ניתנה השבת (כן תני בסדר עולם פ"ה וכתיב בפ' בשלח ויבואו כל עדת בני ישראל אל מדבר סין וגו' הנני ממטיר לכם לחם וגו' ותניא בס"ע שם וכן בב"ד פמ"ח אות י"ג דמדבר סין הוא אלוש וכיון שבאלוש ניתן להם המן הזהירם שם על השבת שאין אופין מיו"ט לשבת) ברם כמ"ד במרה ניתנה השבת (כ"ה במכילתא בשלח ט"ו כ"ה) עומדין במרה ומזהירן באלוש (פי' מאחר שכבר ניתנה שבת במרה היה לו למשה להודיעם כל דיני שבת במרה ולמה המתין לאחר ה' מסעות עד אלוש ואחר שירד להם המן ולכך צ"ל למ"ד זה דהא דאמר להם משה במרה את אשר תאפו אפו וגו' אין זה אזהרה אלא פירש להם הטעם למה ניתן להם שני עומרים בערב שבת והוא כדי להכין סעודת שבת בערב שבת).
הרי שלא עירב אחרים שעירבו מותרין לעשות לו משלו כו'. — פי' שיטת הירושלמי היא דאחרים שעירבו גם עליו מותרין לעשות לו משלו אם זיכה להן עיסתו וקדירתו, אבל אם לא עירבו עליו אחרים אז גם אחרים אסורין לעשות לו אף שזיכה להן משלו וזהו שאמרו למטה לא עירב ולא עירבו לו אחרים ר' יצחק אמר צולה כו'; אבל בבבלי ט"ז ב' וי"ז א' שיטה אחרת ע"ש.
[השלמות: **מודין ביה ב"ש לב"ה כו'**. — צ"ל: מודין ב"ש **וב"ה** על שני תבשילין **שצריך** על מה (כ"ה בתוספ' פ"ב).]

הלכה ד

כל עמא מודיי באשם מצורע שסמך עליו מאתמול לא יצא (פי' שמצורע מקריב אשמו ביום השמיני ואם סמך עליו ביום שביעי לא יצא מפני שעדיין הוא מחוסר זמן. ושיטה אחדת בבבלי זבחים ל"ג א' דסמיכת אשם מצורע לאו דאורייתא היא ואינו צריך תיכף

לסמיכה שחיטה) שלמי נדבה שסמך עליהן מאתמול יצא (פי' שאילו רצה היה יכול להקריבן מיד אחד הסמיכה) כו' עבדין לון כאשם מצורע (פי' דשלמי חגיגה נמי אם מקריבן בערב הרגל לא יצא ידי חגיגה והרי הן כמחוסרי זמן) כו' עבר זמנו נעשה כשלמי נדבה (פי' דמצורע שסמך על אשמו בשמיני והקריבו בתשיעי יצא שהרי יכול היה להקריבו בשמיני מיד אחר סמיכתו).

תאמרו בחגיגה שזמנה קבוע אמרו להן ב"ש חגיגה אין זמנה קבוע כו'. — פי' קרי כאן "חגיגה" לעולת ראייה כמו בחגיגה פ"א מ"ו מי שלא חג ביו"ט הראשון כו' דכוללין שם חגיגה וראייה יחד שדין אחד להן לענין זה, וכן בבבלי דמכילתין כ' א' הנוסח בזה: תאמרו בעולת ראייה כו' אמרו להם ב"ש אף זו אין קבוע לה זמן דתנן מי שלא חג ביו"ט הראשון כו'; אבל חגיגה ממש מקריבין אותה ביו"ט אף לב"ש, ומפורש תנן בחגיגה פ"א מ"ג דשלמי חגיגה אף לב"ש מקריבין אותן ביו"ט וכל זה דלא כשיטת התוספות בבבלי חגיגה י"ז א' ד"ה יום טבוח.

אמר מאן דמפסק לה כב"ש מאן דקרי כולה כב"ה כו'. — צ"ל: מאן דמפסק לה כב"ה (פי' דמחלק מקרא זה "ויזבחו לה' זבחים ויעלו עולות לה'" זה היה בעצרת שבו מלך שלמה בו ביום שמת דוד, "למחרת היום ההוא פרים אלף וגו'" עניינו שגם למחרתו הקריבו קרבנות והיינו כב"ה שמקריבין ביו"ט שלמים ועולות) מאן דקרי כולה כב"ש (פי' שלדעתו ענין המקרא שהקריבו כל הזבחים והעולות למחרתו של עצרת היינו כב"ש שאין מקריבין עולות ביו"ט) ניחא עולות כו'.

הלכה ה

פתר לה פתר אוחרן ע"ד דב"ש והוא שיהא קומקום כנגד המדורה כו'. — צ"ל: ע"ד דב"ש והן שיהו ראויין לשתייה על דעתיהון דב"ה אפי' אינן ראויין לשתייה ועושה מדורה ומתחמם כנגדה על דעתהון דב"ש והוא שיהא קומקום כנגד המדורה כו' (כ"ה בחדושי רשב"א כ"א ב').

ומכי[ר] הוא לה כלום. — ע' מה שתקנתי בזה בשבת פ"ג דף ו' ע"א (עמ' 158).

הלכה ו

אבל אם עשה לו עירובי תבשילין מותר מה בין כו'. — צ"ל: אבל אם עשה לו עירובי תבשילין מותר ואית דאמר אפי' בשעשה לו עירובי תבשילין אסור (פי' להטמין את החמין לב"ש) מה בין תבשיל (פי' שמותר לבשל מיו"ט לשבת ע"י עירוב זה) ומה בין חמין תבשיל דרכו לוכל ממנו (פי' ומי שרואהו שהוא מבשל יאמר שרוצה לאכול זה

בו ביום) חמין אין דרכו לשתות מהן (פי' והכל יודעין שאינו מטמין אלא למחר, וזה כאוקימתא דרבא בבבלי כ"ב א').

הלכה ז

פרדיסקים (**כצ"ל**) **היו מעשנים מערב כו'**. — פי' כמו "פרדסקין" שבאהלות סופ"ו שפירש שם הרמב"ם שהוא מחבא החפורה בתוך קיר הבית כמו אוצר קטן ולו מנעול ופותחת.

הלכה ח

כלב יוצא בסוגר שלו אם להכות בו אסור. — הנוסח הנכון תמצא בשבת פ"ה ה"ג ושם פירשתי (עמ' 163).

פרק ג

הלכה א

[השלמות: **צד הוא בפיטס**. —פי' מותר לצוד דגים מן החבית כמו הללו בעלי פטסין ב' ט"ו ב' וב"ב רפ"ו עשר פיטסאות, ובשבת פי"ג [י"ד ע"א] הגירסא בפיתם הוא כמו בפיטס (רה"ש פ"ג מ"ו, התוקע לתוך הפיטם וע' ערוך ערוך פטס שגורס גם ברה"ש הפיטס בסמ"ך) שוב מצאתי כן ברד"ל וכן הגיה א"ר יודן כההיא דפיטס.]

הלכה ב

דרב מיבעי מיתי קומי ר' חייה. — צ"ל: מן מה דרב מעני מיתי כו' (כ"ה בשבת פ"א דף ד' ע"א, ופי' "מעני" נתאחר).

דמדמניות שבכרם הרי אלו אסורות. — ע' מ"ש בשבת שם (עמ' 152) בשם המעריך.

הלכה ג

כיצד הוא עושה משייר ממנה אבר אחד ומביאו עמו. — פי' שמביא את העור ע"ג אבר זה (כפירוש רשב"א ור"נ ודלא כק"ע שפירש להפך מתוך הירושלמי לקמן רפ"ד וע' בהגהות שם שכתבתי דט"ס הוא).

הלכה ד

ר' יודה כדעתיה דרי"א אין המומחה תורה. — פי' כדתנן בבכורות פ"ד מ"ג השוחט את הבכור ומראה את מומו ר' יהודה מתיר.

ר' יצחק ור' יאשיה חד כהדין וחד כהדין. — ע' מ"ש על זה בפסחים פ"ג ה"ג (עמ' 220).

הלכה ה

שמואל אמר טעו ה' זקנים שהורו לר"ט בלוד א"ר מתנה כו'. — חסר כאן וכצ"ל: טעו ה' זקנים שהורו לר"ט בלוד רב אמר לא טעו חמשה זקנים שהורו לר"ט בלוד (כדמוכח למטה דרב פליג על שמואל והיה מקובל להם שר' טרפון שאל בבהמ"ד מחמשה זקנים; וכעין זה בתוספתא טהרות סופ"ט "מעשה ונמנו עליו ה' זקנים וטימאוהו" וגם שם צ"ל: "ה' זקנים בלוד וטימאוהו", שכן העתיק בר"ש שם פ"ח סומ"ו) א"ר מתנה כו'.

[השלמות: **א"ר בא רב יהודה בשם שמואל הלכה כר' יודה**. נראה דקאי על מ"ו ומה דאמר שמואל לקמן "אפי' לתלותו כו' אסור" אינו אלא מפרש דברי חכמים. והק"ע פירש דקאי על ר"י דמכשיר מכשירי יו"ט ואינו מחוור דא"כ ה"ל להביא זאת גם לקמן פ"ה ה"ב ע"ש.]

הלכה ו

א"ר מנא כל עמא מודיי מינפוח שרי למיחבוט כו'. — ז"ל הפרדס לרש"י סימן קמ"ח: וניפוח בהמה ביו"ט שרי ומחבט אסור ירושלמי ע"כ, נראה שפירש ניפוח דהכא כענין דתני בתוספתא ב"מ סופ"ג וכן בבבלי שם סמ"ך ב' אין משרבטין ומסרטין את הבהמה ואין נופחין בקרבין ע"כ ולפ"ז מיחבוט היינו שירבוט וסירוט דהתם ע"ש ובערוך ערך חזרא.

הלכה ח

ר' חונה אמר או חסר או יתר. — פי' הא דתנן "מלא לי כלי זה אבל לא במדה" היינו שהכלי יהיה או חסר משיעור מדה או יותר משיעור מדה אבל אם הכלי מצומצם כשיעור מדה אסור.

פרק ד

הלכה א

היתה אחת גדולה לפניו כו'. — צ"ל: היתה אחת גדולה, לפניו כך היא; דרכו לאחריו כך היא דרכו (פי' ומה יעשה כדי לשנות) היך מה דאת אמר (לעיל פ"ג מ"ד) מביאה איברים איברים ודכוותה מביאה צלוחיות צלוחיות (פי' שאינו מביא כל הכד בבת אחת אלא מחלקה לצלוחיות צלוחיות ומביאן) כמה דאת אמר תמן (שם הלכה ג') מביאה ע"ג עורה (פי' שמביא את העור ע"ג אבר כמבואר שם) ודכוותה מביאה ע"ג קנקנה (פי' שאם הוא צריך לקנקן ריק לא יביאנו כך אלא משייר בו מעט יין ויביא הקנקן ע"ג היין על

כתיפו לפניו דמאחר שאין בו אלא מעט יין הוא קל ודרכו לשאת בידו ומשנה להביאו על כתיפו) ר' יודן בעי כו'.

כמ"ד אין נפשות בהמה בכלל ברם כמ"ד נפשות בהמה בכלל פשיטא ליה מתניתא כו'. —צ"ל: כמ"ד אין נפשות בהמה בכלל ואפי' תימר כמ"ד נפשות בהמה בכלל צריכא ליה מתניתא כו'.

הלכה ב

ואומר בפני שמואל בטפול לה והוה רנב"י הוי בה. —צ"ל: אמרין בשם שמואל בנופל לה (פי' זה דאמר שמואל דאם התנה מותר היינו בשאין העצים מן הסוכה עצמה אלא שהיו מונחין סמוך לסוכה לכך אין דינן כאהל וכעין זה בבבלי ל' א' "באיסורייתא") והוי רנב"י הוי בה (פי' בתמיה דבאופן זה לא היה רנב"י יכול להקשות ויש אדם מתנה לסתור אוהלין כ"ה בהשגת הראב"ד על המאור בפרקין).

הלכה ג

בשאין בהן תואר כלי אבל אם יש עליה תואר כלי אפי' נשברה מעיו"ט אסור. — כל זה מיותר כאן ונשתרבב מלמטה בדין מסיקין בכלים אלא שהלשון נשתנה מעט. וע' ד"מ א"ח סתק"א אות פ' שנדחק בזה.

רב הוה יתיב קומי ר"ח רבה והוה אכיל והוה מתחמי זרק גו תפייה כו'. — צ"ל: והוה מתחמי זרק קומי תפייה (פי' שרב עשה עצמו לפני ר' חייה כאלו זורק את הגלעינין בארץ לפני הכירה) וזרק גו תפייה (פי' דרב עצמו חולק על ר' חייה והוא מתיר להסיק בגלעינין) א"ל ר"ח רבה הכא זרוק (פי' שלא תזרוק בתוך הכירה אלא חוצה לה על הקרקע שאסור להסיק בגלעינין) א"ל מה בין הכא ומה בין הכא (פי' דרב סבר אף שאין מסיקין בשברי כלים משום נולד מ"מ מסיקין בקליפין וגרעינין שאינן דומין לנולד ע' בבלי שבת כ"ט א') א"ל בן פיחה אחריהם (פי' שר' חייה אמר לרב "בר פחתי" צריך אתה לשמוע לדברי האוסרין ולעשות כמותן; וכעין זה בנדרים פ"ו הי"ג דף מ' ע"א "א"ל אחריהם אחריהם", ועוד בריש הוריות "התורה אמרה אחריהם אחריהם". וקרוב בעיני שגם פה צ"ל ב' פעמים "אחריהם" אלא שהסופר השמיט פעם אחת שהיה נראה לו כפול בחנם. שוב מצאנו במכילתא בא (י"ג ב') שאמרו התלמידים לר' יהושע "אחריך רבי" ובמקום זה איתא בבבלי חגיגה ג' א' תלמידיך אנו ומימיך אנו שותין), א"ר חנינה באוכלה הוה זרק (פי' שאף רב סבר שאין מסיקין בקליפין וגרעינין משום נולד אלא שגלעינין אלו שזרקן רב לכירה נשאר עליהן מעט אוכל ולכך הן מותרין להסיקן וכענין זה בבבלי שם "בארמיאתא" ע' פרש"י שם) א"ר אימי בבלייא חולה הוה (פי' גם לר' אימי

סבר רב שאין להסיק בקליפין וגרעינין מפירות שנאכלו ביו"ט ואותו מעשה ברב שזרק הגלעינין בכירה בחול היה מעשה ולא ביו"ט וכ"ה בבבלי שם ע"ש) א"ל (פי' ר' חייא אמר לרב) כנגד כן אסור ביו"ט.

[השלמות: **מפספסין בקלקים**. — פי' בשערות המסובכין כדמוכח בנזיר פ"ו סה"ג [נ"ה ע"ב].]

שפין בשנתנו מערב יו"ט. — פי' שמשח כליו בקרטיקין מערב יו"ט ואז מותר לשופן ביו"ט.

הלכה ד

בקעת סומכה לכותל בשביל שלא תכסכס. — צ"ל: בקעת מכניסה לחור שבכותל בשביל לשוברה (הכי תני בתוספתא פ"ג).

א"ר נסא ויאות כן אנן אמרין הדא קלוריתה שרי מישוף ומכחול מינה ביומא טבא. — צ"ל: שרי מישוף ומכחול עינא ביומא טבא (כ"ה בהשגת הראב"ד על המאור אלא ששם פירש זה בניחותא וכן בק"ע, אבל אין זה כסגנון הירושלמי אלא בתמיה קאמר דכמו שמתיר בברייתא לכבות את הבקעת כדי שלא תעלה עשן בעיניו ה"נ יהא מותר לישוף את הקילור ולכחול את העין והרי בשבת פי"ז דף ט"ז ע"ב אמרינן דאסור לגבל את הקילור ביו"ט משום שאינו אוכל נפש).

א"ר מנא כאן לשימור (פי' לשמור את העין מותר לכך מותר לכבות את הבקעת שאינו אלא לשמור עיניו מן העשן) כאן לרפואה (פי' לכחול את העין שהוא לרפואה ודאי אסור).

הלכה ה

ההן סיקירה אסור מיעבד ביו"ט דהוא מקטע בגומי'. — צ"ל: ההן סיקירה (פי' לבשל קנה דבש ולעשות מהמיץ היוצא ממנו עגולים או מלבנות של סיקיר) אסור מיעבד ביו"ט דהוא מקטע בנומיא (שדרך עשייתו בדפוס, והנימין הבולטין מן הדפוס קוטעין אותן וחוזרין ונותנין אותן בדפוס והמקטע את הנימין חייב משום מחתך [ע' שבת פ"ז דף יו"ד ע"א ומ"ש בהערותי שם, עמ' 170]. וראיתי בכלבו סימן נ"ח שכתב בשם ירושלמי "הדין סקריא אסור למיעבד ביו"ט דלא מפסיק בנימיה" וביאר שם מקריא מוליאתא גזירה שמא יחתוך חוט התפירה; עוד ראיתי במעריך ערך סקר שכתב דשפוד בלשון יוני סיקלא ואסור לעשות ביו"ט שפוד של עץ שמא יחתוך מהמחובר ביו"ט ולפ"ז הוא גורם "דהוא מקטע ביומיה" וכל זה אינו מחוור).

אתת מיפה גו תנורה אשכח כיפה בגויה. — פי' כיפה אבנים קטנות, וכן בהוריות פ"ב ה"ה ובעא כיפה מיזרוק בתריה וע' ערוך ערך כן ט'.
ולא רועה בתרמילו ור"ש מתיר כו'. —צ"ל: ולא רועה בתרמילו ור"א ב"ר שמעון מתיר וכן היה ר"א ב"ר שמעון אומר מנהיגין את הבהמה במקל ביו"ט הואיל והוא מותר בדבר אחד יהא מותר בכל הדברים (פי' דכמו שסומא מותר לצאת במקל ה"נ כל אדם מותר להנהיג את הבהמה במקל, וע' בבלי ל"ג א' ואין מנהיגין את הבהמה במקל ביו"ט ור"א ב"ר שמעון מתיר, ועוד תני בתוספתא פ"ג ר' אליעזר ב"ר ישמעאל אומר אף אין מנהיגין את הבהמה במקל ביו"ט ע"כ וט"ס שם וצ"ל ר"א ב"ר שמעון אומר אף מנהיגין כו' וכ"ה נוסח אור הגנוז שם).

הלכה ו

מה ביניהן לעשות ציבור ביניהן על דעתיה דר"א עושין ציבור כו'. —צ"ל: ע"ד דר"א אין עושין ציבור (פי' אין צריך לאסוף את כל העצים הקטנים שבחצרו בציבור אחד מערב יו"ט) ע"ד דרבנן עושין צבור (פי' שצריך לאסוף העצים המפוזרין בחצר אל מקום אחד בעיו"ט ואם לא אספן אסור להדליק מהן ביו"ט, ובבבלי ל"ג ב' איתא מגבב מן החצר ומדליק שכל מה שבחצר מוכן הוא ובלבד שלא יעשה צבורין צבורין ור"ש מתיר, וכעין זה בתוספתא סופ"ג ר"א אומר מגבב מן החצר ומדליק ובלבד שלא יעשה צבורין ור"ש מתיר ע"כ והוא ענין אחר לעשות צבורין ביו"ט עצמו וטעם מחלוקתן מבואר בבבלי שם).

הלכה ז

[השלמות: **חומר בדבר שיש בו רוח חיים**. — צ"ל: חומר הוא במוקצה או שצ"ל חומר הוא בשבת, ונוסח שלפנינו אשגרת לישנא הוא מלמעלה.]

פרק ה

הלכה א

היה שם חלון משחילין דרך חלון. — צ"ל: היה שם חלון אין משחילין דרך חלון (וכ"ה בבבלי ל"ו א' ותוספתא רפ"ד).
[השלמות: **אתון שאלון לרב**. — ע"ה בבלי שבת קכ"ד ב'.]
תני (**תוספתא שבת פ"ד**) **חבית של טבל שנתרוועה כו' והא תני** (ג"ז בתוספתא שם ע"ש) על העבט של ענבים כו' ואצ"ל בשבת (פי' גזירה שמא יסחוט בשבת וביו"ט או משום נולד שהרי נמשכו בשבת וביו"ט ע' בבלי שבת י"ט ב' הא משום טבל לא היה אסור) א"ר חסדא אע"פ שזה טבל וזה טבל זה יש לו מוקצה (פי' עבט של ענבים ומעטן

של זתים יש להן מוקצה לענין מעשרות דהיינו שמותר לאכול מהן עראי עד שתיגמר מלאכתן למעשרות כדתנן במעשרות פ"א מ"ז היין משיקפה כו' השמן משירד לעוקה, ולכך מותר להסתפק עראי מעבט וממעטן שהרי לא נגמרה מלאכתן, וע"ל פ"ד ה"א "כל הדברים יש להן מוקצה" והיינו לענין מעשר כמוקצה דהכא) וזה אין לו מוקצה (פי' דחבית של טבל שנתרוקנה כבר נגמרה מלאכתה למעשר ואסור להסתפק ממנה עראי ולכן אסור לטלטל יין שבה).

הדא אמרה שעושין תקנה למוקצה להצילו שלא כדרכו תני נר שכבה כו'. — צ"ל להפך: תני נר שכבה מצילין את שמנו אריב"א דר"ש היא דר"ש אמר כבה מותר לטלטלו א"ר שמואל ב"ר יצחק ואפי' כרבנן (פי' שחולקין על ר"ש וסברי דכבה אסור לטלטלו בשבת סופ"ג) לא אסרו אלא לטלטלו הא להציל מצילין הדא אמרה שעושין תקנה למוקצה להצילו שלא כדרכו תני נותנין כלי תחת הדלף כו'.

הלכה ב

רבי בשם רב אסור לדוש ע"ג זמורה בשבת כו'. — צ"ל: ר' אחא בשם רב אסור לדוש ע"ג שרשי זמורה בשבת (וכ"ה בעירובין פ"י דף כ"ו ב' וגם שם יש ט"ס ע"ש).

מפני מה אמרו אין עולין באילן שמא ישכח ויאכל או שמא ישכח וירעיד כו'. — צ"ל: או שמא ירעיד (פי' שבשעה שהוא עולה באילן פעמים שהוא מרעיד אותו ומשיר פירות) נישמעינה מן הדא היה רוכב ע"ג בהמה (פי' מערב שבת או מעיו"ט) אומרים לו רד היה יושב ע"ג אילן אין אומרים לו רד (וכעין זה יש בבבלי עירובין ק' א' ע"ש) הדא אמרה שמא ירעיד (פי' דאי משום שמא יתלוש אף אם עלה מערב שבת או מעיו"ט יש לחוש שמא יתלוש בשבת והיה צריך לירד).

חברייא אמרו שמא תינוק הבהמה (פי' שהיא בהמה קטנה שצריכה עדיין לינק וכשיושבין עליה אינה יכולה לינק והיא מצטערת והכתוב אומר למען ינוח שורך ע' בבלי שבת קכ"ב א' תוד"ה מעמיד) א"ל ר' יוסי הגע עצמך שהיה הוגן אחד גדול (פי' שאינו צריך לינק ויהא מותר לרכוב עליו) כו'.

למען ינוח שורך וחמורך כמוך. —ע' מ"ש בשבת פ"ה (עמ' 162).

חד אמר נשענים וחורנה אמר אין נשענים כו'. —צ"ל: חד אמר מאן דאמר נשענים בבריא מ"ד אין נשענים בתש וחורנה אמר מ"ד נשענים בהוא דמיסתמיך כו' מן מה דא"ר יוסי לא אמר ר' בא בר ממל כלום (פי' שלא חידש לנו כלל מפני שכבר אמר ר' חסדא כענין זה) הוי דו אמר כו'.

[השלמות: **אזל** (**פי' ר' ירמיה להקיץ את בן ר' אמי**) **בעי כו'** א"ל **אבוה** (פי' אביו של בן ר' אמי דהיינו ר' אמי אמר לר' ירמיה).]

[השלמות: **נהגין רבנן בחולה.** — פי' **בחול** שאסור ליגע על בשרו כו'.]

אבל לא דיני נפשות בע"ש אמר כן להלכה וכאן לד"ת. — צ"ל: נימר כאן להלכה (פי' מדרבנן וכעין זה בחלה פ"ד ה"ה דף נ"ט ע"ב: מקב חלה מהלכה הא מד"ת לא) כו'.

שלא יקדמנו אחר בתפילה אפי' כן לא קיימה. — פי' דשמואל היה צריך לקדש אשה ולא רצה לקדשה בת"ב דאע"פ שהקיל לאחרים היה מחמיר לעצמו, וכעין זה בבבלי כתובות כ"ב ב' "ואפי' הכי לא עבד שמואל עובדא בנפשיה".

הלכה ד

א"ר בא תחומין עשו אותן כמידת הדין תדע לך שכן תמן אמרין כו'. — צ"ל: תחומין עשו אותן כמדת הדין (פי' כדין ממון שאם נתערב קב חטין של ראובן בעשרה קבין חטין של שמעון אין קבו של ראובן בטל בהן לענין ממון ה"נ בענין תחומין אין מים ומלח בטלין בעיסה והרי היא כרגלי שניהן) תדע לך שכן אילו נתערב לו קב חטין בעשרה קבין של חבירו בטלו חטין (פי' בתמיה, ור' בא דירושלמי הוא עצמו ר' אבא דבבלי ל"ח א') תמן אמרין בשם ר' חסדא ולא ידעין אין מן שמועה ואין מן מתניתא ואפי' מלח (פי' ר' יהודה דפוטר במים ה"ה דפוטר במלח וע' בבלי ל"ט א') וסברין מימר מלח אין בו ממש (ולפי נוסח שלנו "עצים" אינו מובן מהו "אפילו" דכ"ש הוא דהא אין שבח עצים בפת) איתי תניי תני (תוספתא פ"ד) ר' יהודה פוטר במים מפני שהן נבלעין בעיסה מה נפיק מן ביניהון המים בתבשיל מ"ד מפני שאין בהן ממש הרי אין בהן ממש מ"ד מפני שהן נבלעין בעיסה הרי אינן נבלעין בתבשיל.